

לענין פלשת – שפלת

אעפ"י שהשערתו של פרופ' טורטשינר עלולה להתקבל על הדעת בסקירה ראשונה, ומבחינה הגאית-בלשנית אין בה פגם, הנה מבחינה היסטורית אי-אפשר להודות בה.

מצויות בידינו כמה וכמה תעודות מצריות על א"י החל מימות השושלת הה' ועד ימות השושלת הכ"ב (שישק). ביחוד מרובות התעודות המתייחסות אל תקופת האימפריום המצרי (השושלות הי"ח – הכ'), שבהן נזכרים שמות גיאוגראפיים איי"ם לרוב. רובן של התעודות מטפל גם בחלק הארץ שהוא השפלה והשרון, ואולם אין השמות האלה נזכרים כלל בתעודות המצריות, אעפ"י שה' נגב' נזכר באחת התעודות לדעת אחד החוקרים, שטפל בבעיה זו לפני זמן קצר⁽¹⁾. ולפע"ד נקבעו רוב השמות הגיאוגראפיים הכלליים (כגון השרון, השפלה, עמק יזרעאל וכו') רק מימות הכיבוש העברי ואילך⁽²⁾.

והנה השם פלשתים – פוראסאתי (כידוע לא היה למצרים סימן כנגד ההגה "ל" והיו מעתיקים אותו עפ"י ר"ב ר") נזכר בכתבות מצריות מימי רעמסס הג' (1168 – 1198 לפסה"נ בקירוב), המספר על עציית גויי-היים" על דלתת מצרים ועל הניצחון שנחל במלחמה אתם, כשהצליח להדפם מחופי מצרים. וכבר שער רוב החוקרים כי בימים ההם התיישבו הפלשתים בשפלה: מי ששער כי בחזקת היד כבשו להם מקום, ומי ששער כי המצריים הם שיישבו אותם כאן למען ישמרו על מושבות המצריים בא"י. מכאן מקום חלה התישבותם לאחר שהתנפלו על מצרים; ושני טעמים לדבר: ראשית אין הם נזכרים בתעודות הקודמות לרעמסס הג', וגם לא בכתבתו של מרנפתח, המספרת על הדיפת גויי הים, שבה נזכרים כמה עממים אסיאניים אחרים, שהשתתפו אח"כ גם בהתקפה השנייה בימי רעמסס הג'; שנית, על מצרים התנפלו הפלשתים בחברת כמה עממים אחרים שמוצאם האסיאני (מאסיה הקטנה) נעלה מכאן ספק, וכמה מהם נזכרים בהתנפלויות הקודמות על הדלתה המצרית במשך חמשים השנים שקדמו לרעמסס הג'. גויים אלה עלו תמיד מן הים.

בין חבר גויי הים שעלו על מצרים בימי רעמסס הג' יחד עם הפלשתים נמצא גם שבט אחד בשם ת'אכארא⁽³⁾; חלק משבט זה נסחף עם נסיגת הפלשתים והתיישב בשרון הצפוני, בסביבות דואר. מציאותם בעיר זו (בדאל מלך דואר) נזכרת בדו"ח רשמי של פקיד מצרי ון-אמון, אשר נשלח לגבל לקנות שם ארזים בראשית המאה הי"א לפסה"נ. ומה משונה יהיה הדבר אם נניח, כי לא בלבד שמכל העממים האלה, אשר האצילו את שמותיהם על ארצות מושבם החדשות⁽⁴⁾, יהיו הפלשתים היחידים אשר קבלו את שמם מארץ מושבם,

(1) ראה M. Noth, ZDPV 1938, S. 48

(2) ראה מה שכתב בענין הגליל A. Alt, PJB 37, Ss. 52 foll.

(3) חלק מן השבט הוסיף נודו מערבה והתיישב באי סיציליה (סיקיליה), שנקרא על שמו – סיקולים (ת'כר). מוצאם מאסיה הקטנה.

(4) הסיקולים – בסיציליה (סיקיליה); השרדנים – בסרדיניה; התרשים – באטרווריה וכו'.

אלא שקבלוהו עוד בטרם יתיישבו בארץ זו. שכן הם נזכרים בשם (הפלשתים) בכתבות מצריות שקדמו להתיישבותם בשפלה כמבואר לעיל. הרי ברור לכל שאין להפריד בין פלשת ובין פלשתים; כי אם נשווה פלשת – שפלת במיתאטיזה, בעל כרחנו עלינו להודות שפלשתים נגזר מפלשת. ומה שם קורא להם לפני התיישבם בשפלה? הלא הכל יודעים שלא היו הפלשתים מיושבי השפלה הקדמונים, שכן ערלים היו (שלא כעממי שם – יושבי הארץ בימי קדם⁵). ולבסוף עלי להזכיר גם זאת, כי רבים החוקרים המזהים את הפלשתים עם העם פילסגים (Pelasgoi), יושביה הקדמונים של ברכת הים האיגיא, שנהדפו מיוון עם עלייתם של היוונים האמיתים (הדוריים ואחריהם האיאליים והיוניים).

ש. י.

(5) [יראה גם: O. Eissfeldt, *Philister und Phönizier*, AO, 34, 3 (1936); מייזלר, תולדות ארץ ישראל, מהימים הקדומים ביותר עד המלוכה הישראלית, עמ' 241 ואילך.]

ה ע ר ו ת

להערות על קדש, דלאתה ובאניאם

(לעיל, עמ' 16 ואילך)

דעתו של הפרופ' ש. אסף, כי „קודם כל יש להדפיס מחדש נוסחה מתוקנת ושלמה את שתי התעודות החשובות, שפרסם ב. בסוף מאמרו“, היא, כשהיא לעצמה, מוצדקת בהחלט, אולם החוקר רשאי, מאידך, להסתפק גם בפרסום חלקים-חלקים של תעודותיו, בפרסום אותם הקטעים, הדרושים לו להארת הנושא הנדון במאמרו¹. בהעתקת שתי התעודות, שפרסמתי בסוף מאמרי, נתכוונתי רק להארת הישויים, הנקובים בהן, אך לא לפרטים האחרים, החשובים, אמנם, מבחינת הלשון והסגנון של שטרי הרשאה, שבהם מעונין הרב אסף בעיקר.

אשר להערות הפרופ' א. לענין קדש, שכונתו לירושלים דווקא, הרי היא תמוהה במקצת: א) הפרופ' א. לא הוכיח, כי היו נוהגים לכתוב בתעודות של אותה תקופה את שמה הערבי של ירושלים בשין, היינו „קודש“ או „קדש“ (שאלת הו"ו בשם הזה אינה חשובה כלל). הראיה ממסעות א"י לר' באסולה, מן המאה הט"ז², אינה ראייה. מחבר מסעות א"י לא ידע ערבית וע"כ יכול היה לכתוב את השם קודס גם בשין,

(1) כדרכו של י. מאן בספריו.

(2) שהפרופ' א. עצמו מודה עליה, שהיא מזמן מאוחר. ראה מאמרו, הערה 1.